

MAKNA KATA GANDA DALAM DIALEK MELAYU SARAWAK

Rosnah Mustafa, Wan Robiah Hj. Meor Osman, Siti Marina Kamil, Hamidah Abdul Wahab, Remmy Gedat

Universiti Malaysia Sarawak

mrosnah@unimas.my; mowrobiah@unimas.my; ksmarina@unimas.my

ABSTRAK

Masyarakat Melayu merupakan antara komuniti terbesar selepas kaum Iban dan Cina di negeri Sarawak. Masyarakat ini mempunyai kepelbagaian tradisi dan adat resam yang diwarisi sejak turun-temurun. Masyarakat ini juga mempunyai keunikan dalam tradisi lisan dan tulisan yang melatari norma kebudayaannya. Dalam sesebuah masyarakat yang bersifat rencam ini, kebijaksanaan berbahasa merupakan elemen penting dalam menjayakan dan mewarnai sesebuah komunikasi. Dalam interaksi sosial masyarakat ini, pengkaji meneliti penggunaan kata ganda yang biasa digunakan oleh penutur bagi menegaskan makna dalam komunikasi. Kata ganda ialah kata yang diulang dan mempunyai pelbagai jenis antaranya, gandaan seluruh kata, separa, semu dan lain-lain. Justeru, makalah ini memanfaatkan kajian bersifat deskriptif dari segi semantik dengan memerihalkan data kata ganda yang sering menjadi salah satu elemen dalam pertuturan individu. Kajian ini menemu bual penutur asli Melayu Sarawak bagi mendapatkan data kajian seterusnya mengelaskan kata ganda ini mengikut jenisnya. Selain itu, pemerian kata ganda ini juga dilihat dari aspek semantik yang berperanan penting dalam memperlihatkan fenomena berbahasa masyarakat khusus masyarakat Melayu Sarawak. Aspek semantik yang diteliti menonjolkan elemen kebudayaan dan ketinggian akal budi masyarakat ini. Hasil kajian menunjukkan bahawa masyarakat yang dikaji ini sering menggunakan kata ganda bagi mencapai objektif komunikasi sosial. Hal ini memberikan gambaran bahawa penggunaan kata ganda dalam perbualan seharian memberikan impak terhadap keunikan berbahasa sesebuah masyarakat.

Kata kunci: Kata Ganda, Semantik, Budaya Berbahasa, Dialek Melayu Sarawak

PENGENALAN

Sarawak merupakan salah sebuah negeri yang terletak di Kepulauan Borneo, atau dikenali sebagai Malaysia Timur. Keberadaan negeri Sarawak yang terpisah dari Semenanjung Malaysia oleh Laut Cina Selatan merupakan salah satu sebab wujudnya keunikan bahasa dan budaya dari negeri-negeri lain di 'tanah besar' Semenanjung. Keunikan Sarawak juga boleh dilihat dari segi kepelbagaian kaum dan bangsa yang tidak terdapat di Semenanjung Malaysia seperti Iban, Cina, Melayu, Bidayuh, Melanau dan Orang Ulu. Kepelbagaian ini mewujudkan keharmonian serta toleransi antara kaum yang dapat dilihat menerusi interaksi sosial dan adat budaya berbahasa yang diwarisi sejak turun-temurun.

Makalah ini akan membincangkan keunikan salah satu ciri berbahasa kaum Melayu di Sarawak iaitu penggunaan kata ganda dalam menyampaikan mesej bermakna yang dapat mencapai objektif komunikasi berkesan dalam kalangan penuturnya. Walaupun pakar bahasa mempunyai pelbagai tafsiran dan klasifikasi yang berbeza berkenaan kata ganda (Asmah, 1980; Arbak, 1989; Abdullah & Ainon, 1994, Nik Safiah Karim et al., 2009), secara amnya kata ganda ialah bentuk kata yang dihasilkan dengan menggandakan atau mengulangi kata dasar, sama ada diulang secara keseluruhan atau pada bahagian-bahagian tertentu, dan boleh diterbitkan melalui tiga cara, iaitu penggandaan penuh, penggandaan separa dan penggandaan berentak (Zainuddin 2003). Oleh hal yang demikian, kajian yang bersifat deskriptif ini akan membincangkan klasifikasi dan makna kata ganda yang digunakan dalam komunikasi harian penutur natif Dialek Melayu Sarawak (DMS).

Walaupun terdapat kajian kata ganda yang dilakukan, namun kebanyakan kajian memfokus kepada bahasa Melayu Standard (Hamidah Abdul Wahab et al., 2012). Masih terdapat kekurangan kajian yang memfokus kepada makna kata ganda (Nor Hashimah Jalaluddin, 2005) dan perkara ini perlu diberi perhatian terutama dalam membincangkan keunikan sesuatu bahasa seperti DMS.